

Interkulturalizam u kurikulumu primarnog obrazovanja

UDK: 37.014

Stručni rad

Primljeno: 12.3.2010.

Ivana Topić¹

Osnovna škola dr. Vinka Žganca, Zagreb
itopic82@gmail.com

Sažetak

U kurikulumu suvremene škole interkulturalni odgoj i obrazovanje nastoji odgovoriti potrebama multikulturalnog društva koje teži pozitivnim vrijednostima poput tolerancije, demokracije i slobode. Interkulturalizam se uči stjecanjem interkulturalnih kompetencija koje podrazumijevaju usvajanje određenih stavova, znanja i vještina.

Jedan od primjera integracije interkulturalnog odgoja i obrazovanja u školski kurikulum jest provedba projekta *Identitet i interkulturalizam kroz putovanja – Put pod noge* Instituta za međunarodne odnose u Zagrebu, koji se školske godine 2008./2009. provodio u nižim razredima pet zagrebačkih škola te pet škola Splitsko-dalmatinske županije. Osnovne aktivnosti u okviru projekta podrazumijevaju rad s učenicima u pedagoškim radionicama, a kad je god moguće i konkretnim putovanjem. Članak donosi primjer iz prakse odnosno opisuje konkretne aktivnosti učenika 4. razreda Osnovne škole Lovre pl. Ma-

¹ Ivana Topić je diplomirala razrednu nastavu na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu. Radila je u Osnovnoj školi Lovre pl. Matačića u Zagrebu, kao učiteljica u produženom boravku. Od ove šk. god. radi u Osnovnoj školi dr. Vinka Žganca kao učiteljica razredne nastave. Studentica je poslijediplomskog doktorskog studija (modul Odgojne znanosti) na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu.

tačića u Zagrebu u okviru navedenog projekta kojima se utjecalo na stjecanje interkulturalnih kompetencija.

Ključne riječi: interkulturalizam, interkulturalni odgoj i obrazovanje, kurikulum, primarno obrazovanje, projekt *Put pod noge*

Uvod

U suvremenom je svijetu kulturni pluralizam karakteristika gotovo svakog društva. Multikulturalizam se ogleda kroz nacionalne, jezične, političke, religijske, vrijednosne i druge različitosti. Pluralizam i samo postojanje različitosti nisu dovoljni za unapređenje odnosa i napredak društva u cjelini. Multikulturalizam treba razvijati u interkulturalizam koji podrazumijeva aktivan i pozitivan suodnos pojedinaca i skupina u društvu koje se razlikuju po raznim osnovama. Osvijestiti, razumjeti, poštovati međusobne razlike, ali i razvijati pozitivne odnose u multikulturalnom društvu nužno je za aktivno građanstvo u duhu demokracije i poštovanja ljudskih prava. Škola je pozvana pružiti odgoj koji će omogućiti stjecanje navedenih interkulturalnih kompetencija.

Uz određivanje pojmova multikulturalizma i interkulturalizma te razmatranja položaja interkulturalizma u suvremenom kurikulumu, u ovom se radu predstavlja konkretan primjer integracije sadržaja interkulturalnog odgoja i obrazovanja u školski kurikulum kroz projekt *Identitet i interkulturalizam kroz putovanja – Put pod noge*. Provedbom projekta u školama u školski kurikulum i sam nastavni proces uvode se sadržaji koji učenicima približavaju temu kulturne raznolikosti i interkulturalnog dijaloga, promiču putovanja kao jedan od načina spoznavanja drukčijih identiteta i kultura te ističu potrebu za tolerantnim suživotom i aktivnim međudnosom u vlastitoj zajednici te drugim destinacijama.

Pojmovna određenja

Prema Hrvatskom enciklopedijskom rječniku (2003.), kultura je «ukupnost duhovne, moralne, društvene i proizvodne djelatnosti jednog društva». S aspekta ovog rada, pojam društva u navedenom određenju podrazumijeva određenu skupinu ljudi (socijalnu grupu) zajedničkog socio-kulturnog konteksta. Nadalje, identitet je «osjećaj pripadnosti pokretu, grupi, organizaciji, religiji, naciji; prihvatanje i isticanje te pripadnosti».

Multikulturalnost se odnosi na činjenicu postojanja više kultura i oblika kulturnog života u jednoj sredini, zemlji ili državi, dok bliskoznačnica multikulturalizam podrazumijeva određeni (programatski) pristup, ideju ili filozofiju. Kao takav odno-

si se na priznavanje, naglašavanje, potvrđivanje i promicanje različitosti te ostvarivanje jednakosti različitih društvenih skupina na određenom prostoru.

Slično tome, interkulturalnost označava samu pojavu povezanosti različitih kultura na određenom prostoru, a interkulturalizam se odnosi na ideju i nastojanja međusobnom prožimanju kultura, podrazumijeva uspostavljanje kulturne komunikacije, razmjene i zajedničkog sudjelovanja u stvaranju novih kulturnih vrijednosti.

Kod autora koji u pedagoškoj literaturi razlikuju pojmove multikulturalizam i interkulturalizam kao kriterij razlikovanja uočava se dinamizam odnosno postojanje suodnosa subjekata. Tako multikulturalizam označava suživot više kultura na istom prostoru, a interkulturalizam naglašava odnos, interakciju među tim kulturama i razmjenu kulturnih vrijednosti (Piršl, 2002.; Puzić, 2007.).

Interkulturalizam kao jedno od temeljnih značenja moderne kulture nastao je kao pokušaj da se umjesto opće asimilacije uspostavi dijalog među kulturama (Katunarić, 1996.). On pretpostavlja suodnos, razmjenu i susret različitih, ali u odnosu ravnopravnih kultura (Previšić, 1996.). Interkulturalizam, dakle, ne pretpostavlja samo da poznamo osobe koje pripadaju drugim kulturama, nego da smo s njima u interaktivnom odnosu, i to takvom da ih možemo razumjeti, prihvatiti, s njima kreativno komunicirati pridonoseći očuvanju identiteta i različitosti s krajnjim ciljem društvenog napretka. Kako je interkulturalizam važno političko (a time) i obrazovno pitanje, Vijeće Europe u Bijeloj knjizi o interkulturalnom dijalogu (2008.) interkulturalizam definira kao proces otvorene razmjene gledišta između pojedinaca, skupina s različitim etničkim, kulturnim, vjerskim i jezičnim pozadinama i naslijeđem na temelju uzajamnog razumijevanja i uvažavanja čije različite aspekte prožima cilj – poštovanje ljudskih prava, demokracije i vladavine prava. Odnosi se na sve razine u okviru društava Europe te između Europe i šireg svijeta.

Interkulturalizam u odgoju i obrazovanju

Ako interkulturalizam u najširem smislu razumijemo kao aktivan suživot, shvaćamo i njegovu neodvojivost od procesa odgoja i obrazovanja. «Učiti živjeti zajedno» jedna je od četiriju osnova obrazovanja za 21. stoljeće koje ističe UNESCO. Navedena sintagma zorno predočuje samu bit interkulturalnog odgoja i obrazovanja koje podrazumijeva mnogo više od jednostavnog postojanja svjesnosti o različitosti. Prema Byramu (1997.), interkulturalna kompetencija jest sposobnost prihvaćanja interkulturalnih stavova (radoznalost, otvorenost, vjerovanje, spremnost relativiziranja kulturnih vrijednosti, odsutnost predrasuda), znanja (poznavanje društva i njegove kulture) i vještina (sposobnost interpretiranja značenja elemenata druge kulture i uspoređivanja s vlastitom, sposobnost usvajanja novih znanja o drugim kulturama i

efikasno djelovanje unutar njih te sveukupnost shvaćanja uvjerenja, stavova i očekivanja pripadnika određene političke zajednice glede njezinih struktura, institucija i procesa) u cilju boljeg razumijevanja i poštovanja različitih kultura. Interkulturalna kompetencija ima, dakle, tri bitne dimenzije: komunikacijsku (ponašajnu), emocionalnu i kognitivnu (Hrvatić i Piršl, 2007.).

Europske su zemlje deklarativno opredijeljene za interkulturalni pristup u obrazovanju, ponajprije kroz rad Vijeća Europe i drugih europskih institucija, no on je istodobno nedovoljno afirmiran u praksi (Puzić, 2007.). U nacionalnim kurikulumima interkulturalizam je načelo koje kroskurikularno više ili manje, detaljnije ili općenitije, prožima postojeće predmete, od kojih su neki osobito pogodni za usvajanje kompetencija važnih za život u multikulturalnom društvu, poput povijesti, zemljopisa, materinskog i stranih jezika, religijskog odgoja i umjetnosti. Na znanstvenom skupu *Europska iskustva i nacionalni kurikulum za obvezno obrazovanje u Hrvatskoj* 1. prosinca 2006. zaključeno je kako pri izradi hrvatskoga nacionalnoga kurikuluma valja istaknuti važnost interkulturalizma kao općega nastavnog načela, posebice u okviru društveno-humanističkog područja, razvojem interkulturalnih kompetencija za sve učenike te kroz kroskurikularne teme (Štirbić, 2006.).

U prijedlogu Nacionalnog okvirnog kurikuluma Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske iz 2008., interkulturalizam kakvim ga shvaćamo u ovom radu ne navodi se kao odgojno-obrazovna vrijednost, cilj ili kompetencija. Navodi se opredijeljenost za **suživot i poštovanje** u «životnom okružju koje obilježava pluralizam kultura, rasa, nacija, religija, svjetonazora, jezika itd.» (NOK, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2008.). U konačnom Nacionalnom okvirnom kurikulumu objavljenom 2010., interkulturalizam se ističe kao jedno od načela kurikuluma, te se određuje kao «razumijevanje i prihvaćanje kulturnih razlika kako bi se smanjili neravnopravnost i predrasude prema pripadnicima drugih kultura». Nadalje se sadržaji multikulturalizma i interkulturalizma pojavljuju u okviru međupredmetnih ili interdisciplinarnih tema poput građanskog obrazovanja, osobnog i socijalnog razvoja i sl., koje «pridonose razvoju vlastitog identiteta, boljeg upoznavanja i poštivanja drugih.» (NOK, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2010.). Sama dinamika odnosa, aktivnost suodnosa različitih kultura nedovoljno je naglašena te se shvaćanje pluralizma zadržava na multikulturalizmu ne prelazeći u interkulturalizam koji podrazumijeva interakciju. Svrha obrazovanja nije poučavati o različitim kulturama, nego dovesti u suodnos nositelje različitih kultura (Ninčević, 2009.). Interkulturalno obrazovanje se ponajprije mora usredotočiti na interakciju, ne na apstrakciju (Perotti, 1994.), ono treba obogatiti kulturu, dopustiti i odobriti praktičnu potvrdu univerzalne vrijednosti - vrijednosti osobe (Piršl, 2002.). Interkulturalni kurikulum stoga valja usmjeriti prema boljem upoznavanju sebe, potom

drugih, otkrivanju sličnosti i razlika, sagledavanju predrasuda te nakon toga suradnji i ostvarivanju zajedničkih ciljeva. Interkulturalni pristup podrazumijeva nove pristupe izradi kurikuluma i nastavi (kooperativno učenje) (Hrvatić i Piršl, 2007.).

Elementi interkulturalnog odgoja i obrazovanja mogu se (i moraju) integrirati u kurikulum primarnog obrazovanja. Opseg, sadržaj i način integracije tih elemenata proizlazi iz stvarnih potreba škole odnosno njenih učenika koji pripadaju različitim kulturama, a zajedno se pripremaju za aktivno građanstvo u globalnom kontekstu. Nacionalni okvirni kurikulum pruža mogućnost uvođenja elemenata interkulturalnog odgoja i obrazovanja: 1. različitim aktivnostima unutar pojedinih tema u nastavi, 2. kao izdvojene teme u okviru obveznih nastavnih predmeta i 3. kao zaseban predmet (primjerice izvannastavna aktivnost).

Projekt *Put pod noge*

Projekt *Identitet i interkulturalizam kroz putovanja – Put pod noge* provodi Institut za međunarodne odnose u Zagrebu. Autorica projekta je Daniela Angelina Jelinčić. Projekt je nastao kao odraz promjena koje se zbivaju na globalnom planu u vezi s očuvanjem pojedinih identiteta te poštovanja 'Drugoga'. Znanstveno-obrazovnog je karaktera, temeljen na istraživanjima te predstavlja podlogu za daljnja znanstvena istraživanja.

Osnovne aktivnosti u okviru projekta podrazumijevaju rad s učenicima osnovnih škola koji u pedagoškim radionicama, a kad je god moguće i na konkretnom putovanju, uče o vlastitoj i tuđoj baštini i kulturi te ujedno i o prevladavanju razlika i stereotipa koji se javljaju pri kontaktu kultura. U znanstvenom smislu u rad je uključeno i utvrđivanje stupnja znanja učenika o vlastitoj kulturi odnosno percepciji drugih kultura. Za tu je svrhu kreiran upitnik koji su učenici ispunili prije nastave. Predviđena je i učiteljeva i učenikova evaluacija nastave po završetku provedbe.

Ciljevi projekta usmjereni su na proširivanje spoznaja o drugim kulturama, naglašavanje važnosti očuvanja razvoja vlastitog identiteta, promicanje putovanja kao konkretnog oblika spoznavanja drugih kultura, razumijevanje tolerancije prema drugim kulturama kao osnovne vrijednosti života u zajednici te poticanje kreativnosti (Jelinčić i Gulišija, 2009.).

Od učenika koji završe edukaciju u okviru projekta očekuju se pozitivni stavovi prema drugim kulturama odnosno identitetima, ali i niz znanja i vještina, čime se kod učenika razvijaju interkulturalne kompetencije.

Učenje o interkulturalizmu osmišljeno je kreativnim radionicama: O bijegu iz svakodnevice, O nepoznatom i neodređenom, O tajnom i neočekivanom, O samom putu i kretanju, O obogaćivanju kroz putovanje, O kulturnim predrasudama i njiho-

vom prevladavanju, O prijateljstvu, O uspjehu, O turistima i putnicima te O svijetu oko nas. Kako bi se što jednostavnije, razumljivije i prihvatljivije djeci približila tema kulturne raznolikosti, sadržaji su usmjereni na putovanje kao izvrsnu priliku za kontakte i dijaloge različitih kultura i obogaćivanje neprocjenjivim znanjem u izvornom okružju. Učiteljima je za organizaciju nastave sastavljen priručnik s prijedlozima za provedbu nastave po pojedinim temama, gdje je naglašeno da mogu sami birati teme i aktivnosti za učenike te osmišljavati vlastite teme i aktivnosti prilagođene temi identiteta i interkulturalizma kroz putovanja.

U okviru projekta očekuje se ponajprije eksperimentalno uvođenje interkulturalnih sadržaja u 4. razrede osnovnih škola pedagoškim radionicama, a konačni rezultat trebalo bi biti uvođenje projekta u dugoročni plan i program primarnog obrazovanja. Školske godine 2008./2009. projekt je provodilo pet zagrebačkih škola (OŠ Remete, OŠ Horvati, OŠ Augusta Harambašića, OŠ Gustava Krkleca i OŠ Lovre pl. Matačića) i pet škola Splitsko-dalmatinske županije (OŠ Blatine Škrape, OŠ Vis, OŠ Kneza Branimira, OŠ Hvar, OŠ Petra Perice).

Praktična provedba projekta

U Osnovnoj školi Lovre pl. Matačića u Zagrebu projekt se provodio u 4.a razredu u okviru sata razrednika.² Sudjelovala su 24 učenika. Nakon uvodnog sata odnosno najave rada uslijedile su različite aktivnosti s ciljem shvaćanja bogatstva različitosti i uočavanja zajedničkih karakteristika kojih možda nismo svjesni među različitim. Učenici su, primjerice, u paru stvarali svoje mozaike sličnosti i razlika, raspravljali o jednakosti među ljudima te o tome što nam je sve zajedničko s «drugima». Pitanje identiteta nadalje je obuhvaćeno aktivnostima kojima su učenici istraživali te radom u skupinama osmišljavali predstavljanje hrvatske narodne baštine različitih zavičaja. U daljnjem tekstu izdvojene su neke aktivnosti koje su učenici u završnom evaluacijskom upitniku naveli kao najzanimljivije.

Kako se škola nalazi u blizini zagrebačke džamije te je pohađa i mnogo učenika islamske vjere, učenici su posjetili džamiju gdje su uz stručno vodstvo vjeroučiteljice islamskog vjeronauka imali priliku bolje upoznati islam i muslimane. Većini je učenika to bio prvi posjet džamiji, ali i prvi susret s islamom. Pokazali su izrazito zanimanje te postavljali brojna pitanja o islamskoj kulturi.

Upoznavanje drugih kultura i osvještavanje važnosti samog putovanja nastavljeno je zamišljenim putovanjima svijetom uz pomoć zemljovida, fotografija, crteža te

² Autorica rada osmislila je i provodila opisane aktivnosti s učenicima 4.a razreda Osnovne škole Lovre pl. Matačića u Zagrebu.

različitih tekstova prilagođenih dobi i interesima učenika. Iako iz objektivnih razloga konkretna putovanja često nisu moguća, važna je odgojna dimenzija tih aktivnosti u smislu isticanja putovanja kao zabavnog i korisnog načina upoznavanja «tuđih» kultura te obogaćivanja vlastite kroz interakciju s drugima. Primjerice, daleka korejska kultura predstavljena je gostovanjem korejske umjetnice Jessy Tomas. Učenicima je interaktivnim predavanjem predstavila kulturu svoje zemlje kratkim filmom, pokazivanjem narodne nošnje i njenog odijevanja, učenjem pisma, predstavljajući *tae kwon doa* te pokazivanjem kako se jede štapićima. Učenici su sve predstavljeno i sami isprobali.

Upoznavanje drugih i drukčijih osmišljeno je i dopisivanjem učenika s vršnjacima iz međunarodnog razreda Osnovne škole Matije Gupca iz Zagreba. Učenici su se na taj način upoznali, doznali nešto o svojim vršnjacima te zemljama i kulturama iz kojih dolaze, ali i osvijestili kako ih prijateljstva obogaćuju. Planira se i susret učeniku tih dviju škola.

Učenici su rado sudjelovali u svim aktivnostima. Bili su vrlo motivirani već od uvodnog sata, kada je projekt tek predstavljen. Sam naziv projekta *Put pod noge* zainteresirao ih je jer ih izravno asocira na putovanja, a djeca većinom uživaju u putovanjima i upoznavanju nepoznatih krajeva i kultura. Na kraju nastave učenici su ispunili anketni upitnik u kojem su ocjenjivali pojedine aktivnosti. Slijedi nekoliko učeničkih odgovora na pitanje što im se u radu posebno svidjelo, odnosno što im se nije svidjelo, što bi promijenili te što su naučili:

«Svidio mi se posjet džamiji. Saznao sam da su svi ljudi različiti. Saznao sam da treba poštovati druge narode.»

«Svidjele su mi se igre kao igra upoznavanja. ... Da se malo više igramo, a manje plakata da radimo. ... Prvo treba stati i nekoga upoznati, a ne mu se rugati jer je različit. I strani ljudi mogu biti jako dobri prijatelji.»

«Posebno mi se svidjelo raditi u parovima i skupinama. Promijenio bih to da se više radi u skupinama. ... Ljudi su različiti. Lijepo je putovati.»

«Sve mi se idealno svidjelo, a promijenio bih da sat traje duže. ... Da treba upoznavati druge ljude. Svaki čovjek je različit. Ne treba se rugati drugim rasama. Naučio sam puno o Hrvatskoj, stranim državama i vjerama. U svijetu nije sve bijelo, miješa se malo i siva.»

Pedagoško-didaktički aspekt

Otkrivanjem nepoznatog ili nejasnog o vlastitom identitetu i „drugima“ utječe se, osim na usvajanje znanja i vještina, i na promjenu stavova, ponajprije predrasuda kod učenika. Program, dakle, pridonosi razvoju interkulturalnih kompetencija. Sadržaj interkulturalnog odgoja i obrazovanja u okviru projekta *Put pod noge* pruža učenicima (i učiteljima) priliku za cjelovit način promišljanja svijeta oko nas – od neposredne okoline pa do svijeta u cjelini. Programom se koreliraju različiti nastavni sadržaji odnosno predmeti – priroda i društvo, glazbena i likovna kultura, hrvatski i strani jezici, tjelesna i zdravstvena kultura itd. Nastavni proces obogaćen je i usmjerenišću aktivnosti na učenika – on je aktivan subjekt koji promatra, istražuje i kreira dok učitelj usmjerava i moderira. Suvremenom pristupu odgojno-obrazovnom procesu odgovaraju i različiti oblici rada te nastavne metode korištene u aktivnostima (izmjene individualnog rada, rada u paru i skupinama te promatranje, istraživanje, diskusije, različite igre i dr.).

Školske godine 2009./2010. *Put pod noge* integriran je u školski kurikulum Osnovne škole Lovre pl. Matačića u Zagrebu kao izvannastavna aktivnost.

Zaključak

U demokratskom i multikulturalnom europskom okruženju tolerancija, poštovanje i suradnja među pripadnicima različitih kultura postaju sve važniji. Već od najranijeg djetinjstva i početka formalnog odgoja i obrazovanja u vrtićima i osnovnim školama, učenici se susreću s pripadnicima različitih kultura, vjera, jezika, običaja i uvjerenja. Stoga im treba pružiti priliku da već tada razvijaju pozitivne stavove prema drugima i vještine međusobne komunikacije. Sadržaje interkulturalizma kao važnog ideala modernog društva potrebno je unijeti u sustavno obrazovanje. Hoće li sadržaji interkulturalnog odgoja i obrazovanja kroskurikularno prožimati nastavna područja ili teme, ili pak biti zasebni predmet, ovisi o potrebama i interesima same škole i njenih učenika, ali i o kompetencijama učitelja. U svakom slučaju interkulturalni odgoj i obrazovanje pruža mogućnost obogaćivanja nastavnog procesa, a time i odgojno-obrazovna postignuća učenika u smislu stjecanja novih kompetencija. Projekt *Identitet i interkulturalizam kroz putovanja – Put pod noge* svojim sadržajima, temama i aktivnostima uspješno zadovoljava potrebu integracije interkulturalnog odgoja i obrazovanja u kurikulum primarnog obrazovanja. Obogaćujući sam nastavni proces, nudi mnogo tema koje omogućuju razvoj interkulturalne kompetencije kod učenika, što bi svakako valjalo i znanstveno provjeriti.

Literatura

- Byram, M. (1997.). Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. London: Multilingual Matters.
- Council of Europe Ministers of Foreign Affairs (2008). White Paper on intercultural Dialogue., http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/White%20Paper_final_revised_EN.pdf, 13. 1. 2010.
- Hrvatić, N. i Piršl, E. (2005.). Kurikulum pedagoške izobrazbe i interkulturalne kompetencije učitelja. Pedagoška istraživanja, 2 (2), 251-266.
- Hrvatić, N. i Piršl, E. (2007.). Kurikulum pedagoške izobrazbe učitelja. U: Previšić, V. (Ur.). Kurikulum. Zagreb: Zavod za pedagogiju i Školska knjiga.
- Hrvatski enciklopedijski rječnik (2003.). Zagreb: Novi liber.
- Jelinčić, D.A. i Gulišija, D. (2009.). Identitet i interkulturalizam kroz putovanja – Put pod noge. Prijedlozi za provedbu nastave. Zagreb: Institut za međunarodne odnose.
- Katunarić, V. (1996.). Tri lica kulture. Društvena istraživanja. Zagreb, 5 (5-6), str. 831-858.
- Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa (2008.). Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i opće obvezno obrazovanje - prijedlog, <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2685>, 12. 1. 2010.
- Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa (2010.). Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2685>, 9. 10. 2010.
- Ninčević, M. (2009.). Interkulturalizam u odgoju i obrazovanju: Drugi kao polazište. Nova prisutnost. 7. 59-84.
- Perotti, A. (1994.). Pledoaje za interkulturalni odgoj i obrazovanje. Zagreb: Educa.
- Piršl, E. (2002.). Suradnja škole i nevladinih udruga u interkulturalnom odgoju i obrazovanju. U: *Međunarodni standardi, nacionalne politike i lokalni resursi u promicanju obrazovanja za ljudska prava*. Istraživačko-obrazovni centar za ljudska prava i demokratsko građanstvo i Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, http://www.ffzg.hr/hre-edc/Zd_Prisl.htm, 13. 1. 2010.
- Previšić, V. (1996.). Izazovi interkulturalizma (Uz temu). Društvena istraživanja. Zagreb, 5 (5-6), str. 829-830.
- Puzić, S. (2007.). Interkulturalno obrazovanje u europskom kontekstu: analiza kurikuluma odabranih europskih zemalja. Metodika. Vol.8, br.2, str. 373-389.
- Štirbić, M. (2006.). Prikaz znanstvenog skupa Europska iskustva i nacionalni kurikulum za obvezno obrazovanje u Hrvatskoj. Metodika. Vol.7, br.2, str. 367-379.

Interculturalism in the Primary Curriculum

Summary

In the modern school curriculum intercultural education attempts to answer to the needs of the multicultural society which requires the development of positive values, such as tolerance, democracy and freedom. Interculturalism is learned by acquiring intercultural competences, which imply the acquisition of appropriate attitudes, knowledge and skills.

An example of integrating intercultural education into the school curriculum is the project of the Institute for International Relations in Zagreb entitled *Identity and Interculturalism through travel – Let's Hit the Road*, which was carried out during the school year 2008/2009 in the lower grades of five Zagreb primary schools and five schools in the Split-Dalmatia County. The primary activities on the project included work with students in pedagogical workshops and, whenever possible, travel. The paper describes an example from practice by presenting the activities of the 4th-graders of the Primary School "Lovro pl. Matačić" in Zagreb within the project, which were particularly aimed at developing intercultural competences.

Key words: interculturalism, intercultural education, curriculum, primary education, the *Let's Hit the Road* project